

Źródła archiwalne

Biblioteka Czartoryskich (BCz): sygn. 6927; 6928; 6935.

Biblioteka Polska w Paryżu (BPP): sygn. 474; 475; 476.

Centralne Państwowe Archiwum Republiki Kazachstanu (ЦГА РК): sygn. F. 15, op. 2, dz. 63; F. 523, op. 1, dz. 14.

Polskie Towarzystwo Ludoznawcze (PTL): sygn. 198; 199; 200; 201; 202; 247; 536; 530.

Opracowania

„Głos: Tygodnik Literacko-Społeczno-Polityczny” 1888, nr 27; 28.

„Kronika Wiadomości Krajowych i Zagranicznych” 1857, nr 184–185.

Acton E., Rosja, dziedzictwo caratu i władzy radzieckiej, przeł. J. Stawiński, Warszawa 2013.

Adamczewski P., Polski mit etnopolityczny i Kaukaz, Warszawa 2019.

Agamben G., Nagość, przeł. K. Żaboklicki, Warszawa 2010.

Ambroziak T., Rzeczpospolita w litewskich instrukcjach sejmikowych w latach 1587-1648. Próba analizy terminologicznej, "Czasopismo Prawno-Historyczne" 2013, t. 65, z. 2.

<https://doi.org/10.14746/cph.2013.65.2.09>

Anderson B., Wspólnoty wyobrażone. Rozważania o źródłach i rozprzestrzenianiu się nacjonalizmu, przeł. S. Amsterdamski, Kraków 1997.

Appadurai A., Strach przed mniejszościami. Esej o geografii gniewu, przeł. M. Bucholc, Warszawa 2009.

Aqtay G., Jankowski H., Słownik kazachsko-polski, Kraków 2011.

Assmann J., Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych, przeł. A. Kryczyńska-Pham, Warszawa 2016.

Auezow M., Syn Kazachstanu (Abaj), przeł. S. Pogorzelski, J. Litwiniuk, t. 1-2, Warszawa 1950-1951.

Bachtin M., Estetyka twórczości słownej, przeł. D. Ulicka, Warszawa 1986.

Bajmuchan M., Karinbajew Ż., Historia stosunków kazachsko-polskich na przykładzie wybitnych postaci obu narodów, Nur-Sułtan-Warszawa 2021.

Barnard A., Antropologia. Zarys teorii i historii, przeł. S. Szymański, Warszawa 2016.

Barthes R., Od nauki do literatury, przeł. J. Lalewicz, [w:] idem, Mit i znak, red. J. Błóński, Warszawa 1970.

Barthes R., Śmierć autora, przeł. M.P. Markowski, "Teksty Drugie" 1999, nr 1-2.

Bassin M., Inventing Siberia: Visions of the Russian East in the Early Nineteenth Century, "American Historical Review" 1991, vol. 96, no. 3. <https://doi.org/10.2307/2162430>

Baudouin de Courtenay J., Teksty mniej znane. Materiały do dziejów polskiego językoznawstwa, przeł. M. Skarżyński, Kraków 2016.

Baudrillard J., Symulakry i symulacja, przeł. S. Królak, Warszawa 2005.

Bauman R., Sztuka słowa jako performance, przeł. G. Godlewski, [w:] Antropologia twórczości słownej. Zagadnienia i wybór tekstów, red. A. Karpowicz, Warszawa 2012.

Bazyłow L., Historia Rosji, t. 2, Warszawa 1985.

Beauvois D., Trójkąt ukraiński. Szlachta, carat i lud na Wołyniu, Podolu i Kijowszczyźnie 1793-1914, przeł. K. Rutkowski, Lublin 2016.

Berg T.R., Teatr świata. Mapy, które tworzą historię, przeł. M. Gołębiowska-Bijak, Kraków 2018.

Bhabha H.K., Miejsca kultury, przeł. T. Dobrogoszcz, Kraków 2010.

Borkowska G., Polskie doświadczenie kolonialne, "Teksty Drugie" 2007, nr 4.

Borowczyk J., Rezydenci Orientu, mieszkańcy imperium. Pisma i losy Filomatów na zesłaniu (1824-1870), [w:] Romantyzm środkowoeuropejski w kontekście postkolonialnym, t. 1, red. M. Kuziak, B. Nawrocki, Warszawa 2016.

Borowczyk J., Zesłane pokolenie. Filomaci w Rosji (1824-1870), Poznań 2014.

Brus A., Kaczyńska E., Śliwowska W., Zesłanie i katorga na Syberii w dziejach Polaków 1815-1914, Warszawa 1992.

Buliński T., Rakoczy M., Antropologia szkoły: tradycje, postulaty, inspiracje, [w:] Almanach antropologiczny. Communicare, t. 5: Szkoła/Pismo, red. T. Buliński, M. Rakoczy, Warszawa 2015.

<https://doi.org/10.31338/uw.9788323518075.pp.7-28>

[Buszczyński S.], Korespondencja "Czasu", "Czas" 1869, nr 261; 272.

Caban W., Mity wokół służby Polaków w armii rosyjskiej w XIX wieku, [w:] Mity i legendy w polskiej historii wojskowości, red. idem, J. Smoliński, Kielce 2014.

Caban W., Służba rekrutów z Królestwa Polskiego w armii carskiej w latach 1831-1873, Warszawa 2001.

Caban W., Z Orenburga do Paryża. Bronisław Zaleski 1820-1880, Kielce 2006.

Caban W., Zsyłka Polaków na Syberię w XIX wieku. Przegląd publikacji polskich i rosyjskich/radzieckich, "Przegląd Historyczny" 2014, nr 105, z. 4.

Caban W., Michalska-Bracha L., Polscy zesłańcy na Syberii Zachodniej w latach 60.-90. XIX wieku. Między mitem a rzeczywistością, "Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej" 2017, t. 17.

<https://doi.org/10.18778/2080-8313.17.02>

Caban W., Wiech S., Badania nad stosunkami polsko-rosyjskimi XIX wieku w środowisku kieleckich historyków, "Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej" 2015, R. 13, z. 1.

Castrén M.A., Ethnologische Vorlesungen über die altaischen Völker. Nebst samojedischen Märchen und tatarischen Heldensagen, St. Petersburg 1857.

Cavanagh C., Postkolonialna Polska. Biała plama na mapie współczesnej teorii, przeł. T. Kunz, "Teksty Drugie" 2003, nr 2-3.

Certeau M. de, Wynaleźć codzienność. Sztuki działania, przeł. K. Thiel-Jańczuk, Kraków 2008.

Christian D., The Political Ideals of Michael Speransky, "The Slavonic and East European Review" 1976, vol. 54, no. 2.

Chwalba A., Polacy w służbie Moskali, Warszawa 2014.

Chymkowski R., Wacława Rzewuskiego gry z tożsamością. Uwagi o rękopisie "Sur les cheveaux orientaux et provenant des races orientales...", [w:] Antropologia pisma. Od teorii do praktyki, red. P. Artières, P. Rodak, Warszawa 2010.

Connerton P., Jak społeczeństwa pamiętają, przeł. M. Napiórkowski, Warszawa 2021.

Custine A. de, La Russie en 1839, Paris 1843.

Cybulski M., Polscy księża zesańcy postyczniowi o Rosji, "Acta Polono-Ruthenica" 2016, t. 21.

Cywiński B., Szańce kultur. Szkice z dziejów narodów Europy Wschodniej, Warszawa 2013.

Deliège R., Historia antropologii. Szkoły, autorzy, teorie, przeł. K. Marczevska, Warszawa 2011.

Derrida J., Archive Fever: A Freudian Impression, przeł. E. Prenowitz, "Diacritics" 1995, no. 2.
<https://doi.org/10.2307/465144>

Derrida J., Pozycje. Rozmowy z Henri Ronsem, Julią Kristevą, Jean-Louis Houdebinem i Guy Scarpettą, przeł. A. Dziadek, Bytom 1997.

Djakow W., Polscy zesańcy w Syberii Zachodniej i północnym Kazachstanie (1830-1862), [w:] Polacy w Kazachstanie. Historia i współczesność, red. S. Ciesielski, A. Kuczyński, Wrocław 1996.

Djakow W., Udział Polaków w badaniach i zagospodarowaniu Syberii, "Przegląd Historyczny" 1974, nr 4, z. 65.

Djakow W., Nagajew A., Partyzantka Zaliwskiego i jej pogłosy (1832-1835), przeł. M. Kotowska, Warszawa 1979.

Domańska E., Badania postkolonialne, [w:] L. Gandhi, Teoria postkolonialna. Wprowadzenie krytyczne, przeł. J. Serwański, Poznań 2008.

Domańska E., Historia egzystencjalna. Krytyczne studium narratywizmu i humanistyki zaangażowanej, Warszawa 2012.

Driver F., Gilbert D., Imperial Cities: Overlapping Territories, Intertwined Histories, [w:] Imperial Cities, red. eidem, Manchester 1999.

Edwards E., Hart J., Fotografie jako przedmioty. Wprowadzenie, [w:] Badania wizualne w działaniu. Antologia tekstów, red. M. Frąckowiak, K. Olechnicki, przeł. M. Brzozowska-Brywczyńska, Warszawa 2011.

Eróss Á., Tátrai P., When Reality Meets Power-Rhetoric. Power, Mapping and Practice in Contested Space: The Case of Cyprus and Karabakh, "Documenti Geografici" 2016, no. 1.

Ewertowski T., Zesłaniec kolonizatorem. "Listy ze stepów kirgizkich" Adolfa Januszkiewicza, "Interlinie" 2013, nr 1, z. 6.

Fanon F., Black Skin, White Masks, przeł. Ch.L. Markmann, London 1986.

Fanon F., Czarna skóra, białe maski, przeł. U. Kropiwiec, Kraków 2020.

Foucault M., Nadzorować i karać: narodziny więzienia, przeł. T. Komendant, Warszawa 1993.

- Foucault M., Porządek dyskursu: wykład inauguracyjny wygłoszony w Collège de France 2 grudnia 1970, przeł. M. Kozłowski, Gdańsk 2002.
- Foucault M., Słowa i rzeczy. Archeologia nauk humanistycznych, przeł. T. Komendant, Gdańsk 2006.
- Frenkel M., The Multinational Corporation as a Third Space: Rethinking International Management Discourse on Knowledge Transfer Through Homi Bhabha, "Academy of Management Review" 2008, vol. 33, no. 4. <https://doi.org/10.5465/amr.2008.34422002>
- Froeyman A., Frank Ankersmit and Eelco Runia: The Presence and the Otherness of the Past, "Rethinking History" 2012, vol. 3, no. 16. <https://doi.org/10.1080/13642529.2012.695065>
- Frykman J., Löfgren O., Narodziny człowieka kulturalnego. Kształtowanie się klasy średniej w Szwecji XIX i XX wieku, przeł. G. Sokół, Cieszyn 2007.
- Fulbrook M., Historical Theory, London-New York 2002. <https://doi.org/10.4324/9780203450659>
- Gaibulina K., Adolf Januszkiewicz. 24 Lata zesłania na Syberii: pomiędzy "cywilizacją" a "światem półdzikim", Warszawa 2014.
- Gaibulina K., (Auto)biografia pioniera. Dziennik i listy Adolfa Januszkiewicza, "Teksty Drugie" 2018, nr 6. <https://doi.org/10.18318/td.2018.6.23>
- Gaibulina K., Pojęcie 'Syberii' w narracjach dziewiętnastowiecznych polskich zesłańców, "Historyka. Studia Metodologiczne" 2021, nr 51. <https://doi.org/10.24425/hsm.2021.138368>
- Gaibulina K., The Role of the "Frontier" in Conceptualising the Russian Imperial Identity: A Study Based on Polish, "HYBRIDA" 2023, no. 6. <https://doi.org/10.7203/HYBRIDA.6.26243>
- Gandhi L., Teoria postkolonialna. Wprowadzenie krytyczne, przeł. J. Serwański, Poznań 2008.
- Gawrycki M.F., W pogoni za wyobrażeniami. Próba interpretacji polskiej literatury podróżniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej, Warszawa 2010. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323510185>
- Gawrycki M.F., Szeptycki A., Podporządkowanie - niedorozwój - wyobcowanie. Postkolonializm a stosunki międzynarodowe, Warszawa 2011.
- Geertz C., Interpretacja kultur. Wybrane eseje, przeł. M.M. Piechaczek, Kraków 2005.
- Geertz C., Wiedza lokalna. Dalsze eseje z zakresu antropologii interpretatywnej, przeł. D. Wolska, Kraków 2005.
- Gerard M.G., Report on the Proceedings of the Pamir Boundary Commission, Calcutta 1897.
- Gerasimov I., Glebov S., Kaplunovski A., Mogilner M., Semyonov A., The Centrality of Periphery. Introduction, "Ab Imperio" 2012, no. 1. <https://doi.org/10.1353/imp.2012.0026>
- Giller A., Opisanie zabajkalskiej krainy w Syberii, t. 3, Lipsk 1867.
- Głowiński M., Powieść a dziennik intymny, [w:] idem, Gry powieściowe. Szkice z teorii i historii form narracyjnych, Warszawa 1973.
- Godlewski G., Słowo - pismo - sztuka słowa. Perspektywy antropologiczne, Warszawa 2008.
- Gomółka A., Jan Michał Witort. Wprowadzenie do antropologii pokolenia "ludzi naukowych", Poznań-Katowice 2011.

- Goody J., Kradzież historii, przeł. J. Dobrowolski, Warszawa 2009.
- Goody J., Logika pisma a organizacja społeczeństwa, przeł. G. Godlewski, Warszawa 2006.
<https://doi.org/10.31338/uw.9788323526940>
- Goody J., Poskromienie myśli nieoswojonej, przeł. M. Szuster, Warszawa 2011.
- Goody J., Watt I., The Consequences of Literacy, "Comparative Studies in Society and History" 1963, vol. 5, no. 3. <https://doi.org/10.1017/S0010417500001730>
- Gordon Childe V., O rozwoju w historii, przeł. H. Krahelska, Warszawa 1963.
- Gorshenina S., Introduction: "On the Margins of the Marginal" - Why Are There so Few Specialists in Central Asian Photography of the Imperial and Early Soviet Period?, [w:] Photographing Central Asia. From the Periphery of the Russian Empire to Global Presence, red. eadem, S. Abashin, B. De Cordier, T. Saburova, Berlin-Boston 2022. <https://doi.org/10.1515/9783110754469-001>
- Grala H., Rzeczpospolita Szlachecka - twór kolonialny?, [w:] Perspektywy postkolonializmu w Polsce, Polska w perspektywie postkolonialnej, red. J. Kieniewicz, t. 10, Warszawa 2016.
- Gramsci A., Zeszyty filozoficzne, przeł. B. Sieroszewska, J. Szymanowska, Warszawa 1991.
- Gupta A., Red Tape. Bureaucracy, Structural Violence, and Poverty in India, Durham-London 2012.
<https://doi.org/10.1215/9780822394709>
- Haber F.C., Darwinowska rewolucja w pojęciu czasu, przeł. M.K. Mlicki, [w:] Czas w kulturze, oprac. A. Zajączkowski, Warszawa 1988.
- Halili R., Naród i jego pieśni. Rzecz o oralności, piśmienności i epoce ludowej wśród Albańczyków i Serbów, Warszawa 2012. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323513520>
- Hall E.T., Poza kulturą, przeł. E. Goździak, Warszawa 2001.
- Havelock E.A., Przedmowa do Platona, przeł. P. Majewski, Warszawa 2007.
- Hegel G.W.F., Fenomenologia ducha, przeł. Ś.F. Nowicki, Warszawa 2010.
- Hobsbawm E., Wiek Imperium: 1875-1914, przeł. M. Starnawski, Warszawa 2015.
- Hobsbawm E., Wiek Kapitału: 1848-1875, przeł. M. Starnawski, Warszawa 2014.
- Horacy, Dzieła wszystkie: Pieśni (ody). Jamby (epody). Pieśń wieku. Gawędy (satyry). Listy. Sztuka poetycka, przeł. i oprac. A. Lam, Pułtusk-Warszawa 2010.
- Hull S., Government of Paper. The Materiality of Bureaucracy in Urban Pakistan, Berkeley-Los Angeles-London 2012. <https://doi.org/10.1525/9780520951884>
- Ingold T., Rysowanie, pisanie i kaligrafia, przeł. M. Rakoczy, "Teksty Drugie" 2015, nr 4.
- Ingold T., The Perception of the Environment. Essays on Livelihood, Dwelling and Skill, London-New York 2002.
- Jacquemont V., Letters from India, 1829-1832; Being a Selection from the Correspondence of Victor Jacquemont, przeł. C.A. Phillips, London 1936.
- Janik M., Dzieje Polaków na Syberii, Kraków 1928.
- Janion M., Niesamowita Słowiańszczyzna. Fantazmaty literatury, Kraków 2006.

- Januszkiewicz A., Listy z Syberii, oprac. H. Geber, Warszawa 2003.
- Januszkiewicz A., Listy ze stepów kirgiskich i dziennik podróży, oprac. H. Geber, Wrocław 2013.
- Jasieńczyk A. [Jabłoński A.], Dziesięć lat niewoli moskiewskiej, Lipsk 1867.
- Jersild A., Orientalizm po rosyjsku. Górale Kaukazu Północnego i pogranicze gruzińskie 1845-1917, przeł. J. Rohoziński, Warszawa 2022.
- Jewsiewicki W., Batyr. O Janie Witkiewiczu 1808-1839, Warszawa 1983.
- Jewsiewicki W., Na syberyjskim zesłaniu, Warszawa 1959.
- Jędrychowska B., Polscy zesłańcy na Syberii 1830-1883, Wrocław 2000.
- Jędrychowska B., Syberyjskie zesłanie jako przestrzeń i miejsce "przeznaczone na zatracenie", [w:] Rozwój polskiej i ukraińskiej teorii i praktyki pedagogicznej na przestrzeni XIX-XXI wieku, t. 9: Edukacyjny wymiar miejsca i przestrzeni, red. A. Haratyk, N. Zayachkivska, Wrocław 2021.
- Jędrychowska B., Żony XIX-wiecznych zesłańców jako organizatorki życia rodzinnego na Syberii, "Wychowanie w Rodzinie" 2014, t. 9, z. 1. <https://doi.org/10.61905/wwr/171108>
- Kaczyńska E., Syberia: największe więzienie świata 1805-1914, Warszawa 1991.
- K[alinka] W., Z Orenburga, "Przegląd Polski" 1881, t. 4.
- Kenżalin Ź., Adolf Januszkiewicz jako pośrednik oraz spoiwo łączące kulturę kazachską i europejską, "Środkowoeuropejskie Studia Polityczne" 2013, nr 4. <https://doi.org/10.14746/ssp.2013.4.14>
- Khodarkovsky M., Na granicach Rosji. Budowanie imperium na stepie 1500-1800, przeł. B. Malarecka, Warszawa 2009.
- Kieniewicz S., Wpływ zaboru rosyjskiego na świadomość społeczeństwa polskiego, "Dzieje Najnowsze" 1977, t. 9, z. 4.
- Kłossowska A., Franus A., Leon Barszczewski Samarkanda 1876-1897, "National Geographic" 2008, vol. 103, no. 4.
- Kobyłecki J., Wiadomości o Syberii i podróże w niej odbyte w latach 1831, 1832, 1833, 1834, Warszawa 1837.
- Kopański Z., Podbój Chanatu Syberyjskiego przez Rosję w końcu XVI wieku, "Słupskie Studia Historyczne" 1999, nr 7.
- Kółka socjalistyczne, gminy i Wielki Proletariat. Procesy polityczne 1878-1888. Źródła, oprac. L. Baumgarten, Warszawa 1966.
- Kristeva J., Potęga obrzydzenia. Esej o wstręcie, przeł. M. Falski, Kraków 2007.
- Król M., Karina Gaibulina, Adolf Januszkiewicz. 24 lata zesłania na Syberii. Pomiędzy "cywilizacją" a "światem półdzikim", "Wrocławskie Studia Wschodnie" 2015, nr 19.
- Krysińska-Kałużna M., Prawo jako mit. Relacja pomiędzy tubylczym prawem zwyczajowym a prawem stanowionym, Kraków 2017.
- Kuczyński A., Polacy w Kazachstanie. Zesłania - dziedzictwo - nadzieje - powroty, Krzeszowice 2014.
- Kuczyński A., Syberyjskie szlaki, Wrocław 1972.

Kurczewski J., O badaniu prawa w naukach społecznych, Warszawa 1977.

Kurczewski J., Prawo prymitywne. Zjawiska prawne w społeczeństwach przedpaństwowych, Warszawa 1973.

Latour B., On Actor-Network Theory. A Few Clarifications Plus More than a Few Complications, "Soziale Welt" 1996, vol. 47.

Le Goff J., Truong N., Historia ciała w średniowieczu, przeł. I. Kania, Warszawa 2018.

Lejeune P., "Drogi zeszyte...", "drogi ekranie...". O dziennikach osobistych, przeł. A. Karpowicz, M. i P. Rodakowie, Warszawa 2010.

Leskinen M., Ewolucja poglądów na temat Polaków w społeczeństwie rosyjskim XVI-XVIII wieku (na podstawie materiałów współczesnej historiografii rosyjskiej), "Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej" 2015, R. 13, z. 1.

Levi S., India, Russia and the Eighteenth-Century Transformation of the Central Asian Caravan Trade, "Journal of the Economic and Social History of the Orient" 1999, vol. 42, no. 4.

<https://doi.org/10.1163/1568520991201696>

Librowicz Z., Polacy w Syberii, Kraków 1884.

Listy Adolfa Januszkiewicza ze stepu kirgizkiego, pisane do rodziny i przyjaciół w 1846 r., "Biblioteka Warszawska" 1859, t. 1.

Loomba A., Kolonializm/Postkolonializm, przeł. N. Bloch, Poznań 2011.

Lord A., Pieśniarz i jego opowieść, przeł. P. Majewski, Warszawa 2010.

Łukawski Z., Historia Syberii, Wrocław 1981.

Machiavelli N., Traktat o Księżu, przeł. A. Sozański, Kraków 1868.

Maciuk M., Kształtowanie tożsamości narodu - działalność Władysława Kotwicza wśród Kałmuków, [w:] Pamięć imperiów w Europie Wschodniej: teoretyczne konteksty i porównania, red. A. Nowak, M. Wojnar, Kraków 2015.

Maine J.S., Ancient Law. Its Connections with the Early History of the Society and Its Relation to the Modern Ideas, London 1906.

Malinowski B., Ogrody koralowe i ich magia: studium metod uprawy ziemi oraz obrzędów towarzyszących rolnictwu na Wyspach Trobrianda: język magii i ogrodnictwa, [w:] idem, Dzieła, t. 5, przeł. B. Leś, red. A.K. Paluch, Warszawa 1987.

Malinowski B., Prawo, zwyczaj, zbrodnia w społeczności dzikich, przeł. C. Znamierowski, Warszawa 2001.

Malinowski B., Problem znaczenia w językach pierwotnych, przeł. J. Szymura, [w:] idem, Dzieła, t. 8: Jednostka, społeczność, kultura, red. A.K. Paluch, Warszawa 2000.

Mauss M., Szkic o darze. Forma i podstawa wymiany w społecznościach archaicznych, przeł. K. Pomian, [w:] idem, Socjologia i antropologia, Warszawa 2001.

McLuhan M., Przekazniki, czyli przedłużenie człowieka, [w:] idem, Wybór pism, przeł. K. Jakubowicz, Warszawa 1975.

- McLuhan M., *The Gutenberg Galaxy. The Making of Typographic Man*, Toronto 1962.
- McLuhan M., *Zrozumieć media. Przedłużenie człowieka*, przeł. N. Szczucka, Warszawa 2004.
- Mencwel A., *Antropologia słowa i historia kultury*, [w:] *Antropologia pisma. Od teorii do praktyki*, red. P. Artières, P. Rodak, Warszawa 2010.
- Merleau-Ponty M., *Wątpienie Cézanne'a*, przeł. M. Ochab, [w:] idem, *Oko i umysł. Szkice o malarstwie*, Gdańsk 1996.
- Milewska-Młynik A., Jan Witort - z polskich więzień na "stepy kirgiskie", "Zesłaniec" 2018, nr 73.
- Milewska-Młynik A., Seweryn Gross w Semipałatyńsku, "Zesłaniec" 2015, nr 64.
- Milewska-Młynik A., *Seweryn Gross wśród badaczy kazachskiego prawa zwyczajowego*, Warszawa 2012.
- Milewska-Młynik A., *Udział Seweryna Grossa w powstaniu książki "Materiały do badania obyczajów prawnych Kirgizów"*, "Rocznik Islamski" 2009, nr 7.
- Mitchell T., *Egipt na wystawie świata*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2011.
- Mohanty Ch.T., *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses*, [w:] *Third World Women and the Politics of Feminism*, red. Ch.T. Mohanty, A. Russo, L. Torres, Indiana 1991.
- Morrison A., *The Russian Conquest of Central Asia. A Study in Imperial Expansion, 1814-1914*, Cambridge 2020. <https://doi.org/10.1017/9781139343381>
- Nandy A., *The Intimate Enemy. Loss and Recovery of Self under Colonialism*, Delhi 1983.
- Napiórkowski M., "Jak społeczeństwa pamiętają" Paula Connerton na tle współczesnych badań nad pamięcią zbiorową, [w:] P. Connerton, *Jak społeczeństwa pamiętają*, przeł. M. Napiórkowski, Warszawa 2021.
- Niewiadowski A., Smuszkiewicz A., *Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej*, Poznań 1990.
- Nowiński F., *Polacy na uniwersytecie petersburskim w latach 1832-1884*, Wrocław 1986.
- Odrowąż-Pieniążek J., *Przedmowa*, [w:] A. Januszkiewicz, *Listy z Syberii*, oprac. H. Geber, Warszawa 2003.
- Olson R., *Papierowy świat. Pojęciowe i poznawcze implikacje pisania i czytania*, przeł. M. Rakoczy, Warszawa 2010.
- Ong W.J., *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*, przeł. J. Japola, Warszawa 2011. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323559405>
- Ortner S.B., *Czy kobieta ma się tak do mężczyzny, jak "natura" do "kultury"?*, [w:] idem, *Nikt nie rodzi się kobietą*, przeł. T. Hołówka, Warszawa 1982.
- Osterhammel J., *Historia XIX wieku. Przeobrażenie świata*, przeł. I. Drozdowska-Broering, J. Kałużny, A. Peszke, K. Śliwińska, Poznań 2013.
- Paksoy H.B., *Alpamysh: Central Asian Identity under Russian Rule*, Hartford 1989.
- Pavlenko S., *Zesłanie jako spotkanie kolonialne. Przestrzeń Uralu i Syberii w oczach Tomasza Zana*, "Świat Tekstów. Rocznik Słupski" 2015, nr 13.

- Pink S., Etnografia wizualna. Obrazy, media i przedstawienie w badaniach, przeł. M. Skiba, Kraków 2009.
- Platon, Fajdros, przeł. W. Witwicki, Warszawa 1958.
- Pratt M.L., Imperialne spojrzenie. Pisarstwo podróżnicze a transkultuacja, przeł. E.E. Nowakowska, Kraków 2011.
- Pucek Z., Wstęp, [w:] A. Appadurai, Nowoczesność bez granic: kulturowe wymiary globalizacji, przeł. Z. Pucek, Kraków 2005.
- Rakoczy M., Słowo - działanie - kontekst. O etnograficznej koncepcji języka Bronisława Malinowskiego, Warszawa 2012. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323520122>
- Rodak P., Dziennik osobisty jako praktyka piśmienna: działanie, materialność, tekst, [w:] Antropologia pisma. Od teorii do praktyki, red. P. Artières, P. Rodak, Warszawa 2010.
- Rodak P., Między zapisem a literaturą. Dziennik polskiego pisarza w XX wieku, Warszawa 2011. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323510550>
- Rodak P., Rzeczy pisane, rzeczy napisane. O materialności praktyk piśmiennych, [w:] Literatura i "fakty" historii XX (i XXI) wieku, red. A. Molisak, J. Wierzejska, T. Wójcik, A. Zieniewicz, Warszawa 2014.
- Rodak P., Wstęp do wydania polskiego. Historia wobec pamięci, [w:] J. Le Goff, Historia i pamięć, przeł. A. Gronowska, J. Stryczyk, Warszawa 2007.
- Ross D., Tatar Empire. Kazan's Muslims and the Making of Imperial Russia, Bloomington 2020. <https://doi.org/10.2307/j.ctvtv943z>
- Sadzik P., Czy można mówić o tym, o czym mówić nie można? Analiza kategorii archiwum jako figury władzy w pismach Michela Foucaulta, "Praktyka Teoretyczna" 2014, nr 1, z. 11. <https://doi.org/10.14746/pt.2014.1.9>
- Said E.W., Orientalizm, przeł. W. Kalinowski, Warszawa 1991.
- Sapargalijew G., Dżakow W., Polacy w Kazachstanie w XIX w., przeł. A. Trombala, J. Plater, Warszawa 1982.
- Schick I.C., Seksualność Orientu. Przestrzeń i Eros, przeł. A. Gąsior-Niemiec, Warszawa 2012.
- Schollenberger J., Władza (z) papieru - sposoby działania dokumentów pakistańskiej biurokracji, "Etnografia. Praktyki, Teorie, Doświadczenia" 2016, nr 2.
- Schwarz M., Revising the History of Russian Colonialism, "Foreign Affairs" 1952, vol. 30, no. 3. <https://doi.org/10.2307/20030915>
- Scott J.C., Decoding Subaltern Politics. Ideology, Disguise, and Resistance in Agrarian Politics, New York 2013. <https://doi.org/10.4324/9780203095041>
- Simpson Fletcher Y., "Capital of Colonies": Real and Imagined Boundaries between Metropole and Empire in 1920s Marseilles, [w:] Imperial Cities, red. F. Driver, D. Gilbert, Manchester 1999.
- Skórczewski D., Romantyzm, postkolonializm i epistemologia, [w:] Romantyzm środkowoeuropejski w kontekście postkolonialnym, t. 1, red. M. Kuziak, B. Nawrocki, Warszawa 2016.
- Skórczewski D., Teoria, literatura, dyskurs: pejzaż postkolonialny, Lublin 2013.

Skwarczyńska S., Teoria listu, Lwów 1937.

Sontag S., O fotografii, przeł. S. Magala, Kraków 2017.

Sowa J., Fantomowe ciało króla. Peryferyjne zmagania z nowoczesną formą, Kraków 2011.

Spivak G.Ch., Czy podporządkowani inni mogą przemówić?, przeł. E. Majewska, "Krytyka Polityczna" 2010, nr 24-25.

Stieklowa F., W kręgu Zielińskiego i Januszkiewicza, [w:] Społeczeństwo polskie i próby wznowienia walki zbrojnej w 1833 roku / Польское общество и попытки возобновления вооруженной борьбы в 1833 году, red. W.A. Dżakow i in., Wrocław 1984.

Stieklowa F., Z życia Adolfa Januszkiewicza. Świadectwo dokumentów archiwalnych, "Archiwum Literackie" 1967, t. 9.

Stobiecki R., Różne oblicza historycznego rewizjonizmu, "Sensus Historiae" 2015, vol. 19, no. 2.

Stoler A.L., Along the Archival Grain: Epistemic Anxieties and Colonial Common Sense, Princeton 2009.
<https://doi.org/10.1515/9781400835478>

Stoler A.L., Żeby Imperium było przyzwoite. Polityka rasy i moralności w dwudziestowiecznych kulturach kolonialnych, [w:] Antropologia seksualności, teoria, etnografia, zastosowanie, red. A. Kościańska, przeł. M. Petryk, Warszawa 2012.

Strojecki I., Utracony świat. Podróże Leona Barszczewskiego po XIX-wiecznej Azji Środkowej, Kraków 2017.

Sudolski Z., Główne tendencje w rozwoju epistolografii romantycznej w Polsce (Mickiewicz - Krasiński - Słowacki - Norwid), "Przegląd Humanistyczny" 1987, nr 2, z. 257.

Sugiera M., Inny Szekspir, Kraków 2009.

Sulima R., Jak zostaje się etnografem?, "Literatura Ludowa" 2012, nr 6.

Sultangaliewa G., The Russian Empire and the Intermediary Role of Tatars in Kazakhstan. The Politics of Cooperation and Rejection, [w:] Asiatic Russia Imperial Power in Regional and International Contexts, red. U. Tomohiko, London-New York 2012.

Sunderland W., Empire without Imperialism? Ambiguities of Colonization in Tsarist Russia, "Ab-Imperio" 2003, vol. 2. <https://doi.org/10.1353/imp.2003.0036>

Suzin A., Relacje z zesłania. Adam Suzin - "Wycieczka w stepy kirgiskie", "Zesłaniec" 2007, nr 29.

Śliwowska W., Pierwsze organizacje pomocy dla więźniów i zesłańców syberyjskich w zaborze rosyjskim: (ośrodek wołyńsko-podolski pod patronatem Ksawery Grocholskiej i Róży Sobańskiej), "Przegląd Historyczny" 1987, nr 3, z. 78.

Śliwowska W., Polacy na linii orenburskiej (pierwsza połowa XIX wieku), [w:] Polacy w Kazachstanie. Historia i współczesność, red. S. Ciesielski, A. Kuczyński, Wrocław 1996.

Tazbir J., Polskie przedmurze chrześcijańskiej Europy. Mity a rzeczywistość historyczna, Warszawa 1987.

Tazbir J., Rosjanie i Polacy - słowiańskie krzywe zwierciadło, "Dzieje Najnowsze" 1997, t. 29, nr 1.

The People of India: A Series of Photographic Illustrations, with Descriptive Letterpress, red. J.F. Watson, J.W. Kaye, t. 1-6, London 1868-1875.

Thompson M., Trubadurzy imperium. Literatura rosyjska i kolonializm, przeł. A. Sierszulska, Kraków 2000.

Trojanowiczowa Z., Organizator narodowej wyobraźni, "Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza" 1998, nr 33.

Trojanowiczowa Z., Sybir romantyków, Kraków 1992.

Trynkowski J., Kodeks etyczny zesłańca w świetle pism Agatona Gillera, "Studia Łomżyńskie" 2003, t. 14.

Vendryes J., Język, przeł. K. Libera, Warszawa 1956.

Wallerstein I., Analiza systemów-światów. Wprowadzenie, przeł. K. Gawlicz, M. Starnawski, Warszawa 2007.

Wallerstein I., Europejski uniwersalizm. Retoryka władzy, przeł. A. Ostolski, Warszawa 2007.

Watt I., Narodziny powieści. Studia o Defoe'em, Richardsonie i Fieldingu, przeł. A. Kreczmar, Warszawa 1973.

Wieczorkiewicz A., Czarna kobieta na białym tle. Dyptyk biograficzny, Kraków 2013.

Winiecka E., Śladami wspólnoty wyobrażonej. Jerzy Borowczyk, "Zesłane pokolenie. Filomaci w Rosji (1824-1870)", "Poznańskie Studia Sławistyczne" 2016, nr 10. <https://doi.org/10.14746/pss.2016.10.34>

Winkin Y., La nouvelle communication, Paris 2014.

Witkowska A., Rówieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia, Warszawa 1998.

Witort J., Autobiografia, oprac. A. Kuczyński, Z. Wójcik, "Lud" 1997, nr 81.

Witort J., Na weselu u Kazachów, [w:] A. Kuczyński, Polacy w Kazachstanie. Zesłania - dziedzictwo - nadzieje - powroty, Krzeszowice 2014.

Witort J., O syberyjskim zesłaniu i rusyfikacji Żmudzi, oprac. W. Caban, J. Szczepański, Z. Wójcik, Warszawa 2017.

Witort J., Statystyka a etnografia, "Lud" 1899, nr 5.

Witort J., Zarysy prawa pierwotnego, "Głos" 1899, nr 60.

Witort J., Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego, "Lud" 1897, t. 3, nr 2.

Witort J., Zarysy prawa zwyczajowego ludu litewskiego, Lwów 1898.

Witort J., Ze stepów Azji Środkowej, "Lud" 1899, t. 5.

Wolff L., Wynalezienie Europy Wschodniej. Mapa cywilizacji w dobie Oświecenia, przeł. T. Bieroń, Kraków 2020.

Zaleski B., Dwie wycieczki do stepów kirgiskich. Szkice podróżne Bronisława Zaleskiego, "Księga Świata" 1857, t. 2.

Zaleski B., Korespondencja "Czasu", "Czas" 1869, nr 269; 280.

Zaleski B., Podróż w Góry Mugodżarskie przez Michała Bielickiego, "Księga Świata" 1858, t. 2.

Zaleski B., Wspomnienia z Uralu i stepów kazachskich, oprac. A. Zieliński, Wrocław 2008.

Zaleski B., Wygnańcy polscy w Orenburgu, "Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu" 1866, nr 1.

Zieniewicz A., Wstęp - historia w przedmiotach i w pamięci, [w:] Literatura i "fakty" historii XX (i XXI) wieku, red. A. Molisak, J. Wierzejska, T. Wójcik, A. Zieniewicz, Warszawa 2014.

Żywot Adolfa Januszkiewicza i jego listy ze stepów kirgiskich, t. 1-2, Berlin-Poznań 1861.

Абусейтова М.Х., Абылхожин Ж.Б., Кляшторный С.Г., Манасов Н.Э., Султанов Т.И., Хазанов М.А., История Казахстана и Центральной Азии, Алматы 2001.

Артыкбаев Ж.О., Раздыков С.З., История Казахстана, Астана 2007.

Б. Г., Памяти Евгения Петровича Михаэлиса, [в:] Записки Семипалатинского подотдела Западно-Сибирского отдела Императорского Русского географического общества, вып. 8, Семипалатинск 1914.

Балкашин Н.Н., О киргизах и вообще подвластных России мусульманах, Санкт-Петербург 1887.

Батыршин И.А., Записка младшего переводчика Оренбургской пограничной комиссии Искандера Батыршина о Хивинском ханстве и хане присырдарьских казахов Ермухаммеде (Иликее) Касымов, [в:] «История Казахстана» в русских источниках XVI-XX вв., т. 6: Путевые дневники и заметки о поездках в южных степях. 18-19 века, Алматы 2007.

Батыршин И.А., Путевой дневник переводчика И.А. Батыршина о военном походе В.А. Перовского на Акмечеть, [в:] История Казахстана в документах и материалах, т. 2, Астана 2012.

Безвиконая Е.В., Административно-правовая политика Российской Империи в степных областях Западной Сибири в 20-60-х гг. XIX в., Омск 2005.

Бекмаханов Е.Б., Казахстан в 20-40 годы XIX века, Алматы 1992.

Бекмаханова Н.Е., Присоединение Центральной Азии к Российской Империи в XVIII-XIX вв. Историческо-географическое исследование, Москва-Санкт-Петербург 2015.

Валиханов Ч.Ч., Собрание сочинений в пяти томах, т. 1, Алма-Ата 1984.

Васильев Д.В., Россия и Казахская степь: административная политика и статус Украины XVIII - первая половина XIX века, Москва 2014.

Венюков М.И., Опыт военного обозрения русских границ в Азии, Санкт-Петербург 1873.

Гагемейстер Ю.А., Статистическое обозрение Сибири, составленное по высочайшему его императорского величества повелению, при Сибирском комитете, действительным статским советником Гагемейстером, Санкт-Петербург 1854.

Галкин М., Краткая записка об исторических правах России на коканские города Туркестан и Ташкент, "Русский вестник" 1865, т. 58, № 8, с. 730-737.

Галкин М.Н., Этнографические и исторические материалы по средней Азии и Оренбургскому краю, Санкт-Петербург 1868.

Геденштром М., Отрывки о Сибири, Санкт-Петербург 1850.

Генс Г.Ф., Журнал путешествия от города Троицка на Оренбургской линии до найденного в Киргизской степи на реке Кара-Тургай свинцового прииска с мая 29 по 18 июля писанный инженер-поручиком Генсом, [в:] Путевые дневники и записки российских чиновников и исследователей о Казахской степи XVIII - середины XIX века, сост. И.В. Ерофеева, Б.Т. Жанаев, И.М. Самигулин, Астана 2012.

Герасимов Б., Двадцатилетние Семипалатинского Отдела Государственного Географического Общества 1902-1927, Кызыл-Орда 1927.

Дубовицкий В.В., Мотивы присоединения Средней Азии к России: от идеологических домыслов и эмоциональных оценок к геополитическому анализу, "Природа и общество, История и современность" 2010, № 2.

Жизнь и творчество Адольфа Янушкевича. Материалы международной научно-практической конференции, Астана 2016.

Жиренчин А., Абай и его русские друзья, Ата-Ата 1949.

Залесский Б., Жизнь казахских степей, пер. Ф.И. Стеклова, Б.И. Садыкова, Алматы 1991.

Записки Императорского Географического Общества по отделению этнографии, т. 29: Сочинения Чокана Чингисовича Валиханова, ред. Н. Всеселовек, Санкт-Петербург 1904.

Затаевич А., 500 казахских песен и кюев: Адаевских, Букеевских, Семипалатинских и Уральских, Алма-Ата 1931.

Затаевич А., 1000 песен кирского народа (напевы и мелодии), Оренбург 1925.

Игнатъев Н.П., Миссия в Хиву и Бухару в 1858 г. флигель-адъютанта, полковника Н. Игнатъева, Санкт-Петербург 1897.

Исторические сведения о деятельности графа М.М. Сперанского в Сибири с 1819 по 1822 год, соб. В. Вагиным, т. 1, Санкт-Петербург 1872.

Казахстан. Национальная энциклопедия, т. 1, гл. ред. Б. Аяган, Алматы 2005.

Калиакпаров Ш., Адольф Янушкевичтің Ізімен, Семей 2008.

Кенесарин А., Султаны Кенесары и Саздык, ред. Е.Т. Смирнов, Алматы 1992 [1889].

Кеннан Д., Сибирь и ссылка, Санкт-Петербург 1906.

Кляшторный С.Г., Султанов Т.И., Казахстан. Летопись трех тысячелетий, Алма-Ата 1992.

Козловский В.Ф., Альбом "Типы народностей Средней Азии", Ташкент 1876.

Козыбаев М.К., Проблемы методологии, историографии и источниковедения истории Казахстана, Алматы 2006.

Культелеев Т.М., Уголовное обычное право казахов (С момента присоединения Казахстана к России до установления советской власти), Алма-Ата 1955.

Левшин А.И., Описание киргиз-казачьих или киргиз-кайсацких орд и степей, т. 3, Санкт-Петербург 1832.

Малышев Н., Обычное семейное право киргизов, Ярославль 1902.

Масанов Э.А., Очерк истории этнографического изучения казахского народа в СССР, Алма-Ата 1966 (изд. I).

Масанов Э.А., Очерк истории этнографического изучения казахского народа в СССР, Астана 2007 (изд. II).

Материалы для изучения юридических обычаев киргизов, вып. 1: Материальное право, ред. П.Е. Маковецкий, Омск 1886.

Материалы по казахскому обычному праву, опубликованные военным губернатором Тургайской области Л.Ф. Баллюзекем в 1871 году, [в:] Материалы по обычному казахскому праву, ред. С.В. Юшков, Алма-ата 1948.

Материалы по казахскому обычному праву, опубликованные Семипалатинским статистическим комитетом в 1886 году, [в:] Материалы по обычному казахскому праву, ред. С.В. Юшков, Алма-ата 1948.

Материалы по казахскому обычному праву, собранные чиновником особых поручений д'Андре в 1846 году, [в:] Материалы по обычному казахскому праву, ред. С.В. Юшков, Алма-ата 1948.

Материалы по обычному казахскому праву, сб. 1, ред. С.В. Юшков, Алма-ата 1948.

Материалы по обычному казахскому праву и приложения на них Омского временного комитета, Омск 1824, [в:] Материалы по казахскому обычному праву, ред. С.Ю. Юшков, Алма-ата 1948.

Материалы по обычному казахскому праву, собранные чиновниками Оренбургской пограничной комиссии в 1846 году, Оренбург 1846, [в:] Материалы по обычному казахскому праву, ред. С.В. Юшков, Алма-ата 1948.

Морозов С., Первые русские фотографии художники, Москва 1952.

Нагаев А.С., Омское дело, Красноярск 1991.

Остафьев В., Колонизация степных областей в связи с вопросом о кочевом хозяйстве, [в:] "Записки" Западно-Сибирского Отдела Императорского Русского Географического Общества, т. 18, вып. 1, Омск 1895.

Перовский В., Граф В.А. Перовский: его бумаги и письма, сообщил И.В. Помяловский, "Русский архив. Историко-литературный сборник" 1879, № 5-8.

Перовский В., Письма графа В.А. Перовского к А.Я. Булгакову (Поход против Коканцев и взятие Ак-Мечети), "Русский архив. Историко-литературный сборник" 1878, № 5-8.

Пяткова С.Г., Польская политическая ссылка в Западную Сибирь пореформенного периода, Сургут 2008.

Ремнев А.В., Региональные параметры имперской «географии власти» (Сибирь и Дальний Восток), "Ab Imperio" 2000, № 3-4. <https://doi.org/10.1353/imp.2000.0045>

Ремнев А.В., Россия дальнего востока. Имперская география власти XIX - начала XX веков, Омск 2004.

Ремнев А.В., «Тигр, заколотый гусиным пером». Казус западносибирского генерал-губернатора князя П.Д. Горчакова, "Acta Slavica Iaponica" 2009, vol. 27.

Ремнев А., Сухих О., Казахские делегации в сценариях власти: от дипломатических миссий к имперским презентациям, "Ab Imperio" 2006, № 1. <https://doi.org/10.1353/imp.2006.0023>

Русский биографический словарь, ред. А.А. Половцова, Санкт-Петербург 1901.

Савелов М.В., Письма об Амурском крае, [в:] Русский архив. Историко-литературный сборник, т. 3, Москва 1895.

Семенов-Тянь-Шанский В.П., О могущественном территориальном владении применительно к России. Очерк по политической географии, Санкт-Петербург 1915.

Семёнов В.Г., Семенова В.П., Губернаторы Оренбургского края. Оренбург 1999, <http://elib.osu.ru/handle/123456789/8592> (доступ: 23.04.2024).

Словцов П.А., Вопросы Иркутска, "Вестник Европы" 1822, № 17, 18.

Словцов П.А., Письма о Сибири 1826 года, Москва 1828.

Стеклова Ф.И., Тайна одного письма, "Советское Славяноведение" 1977, № 1.

Степняк К., Материалы к истории султана Кенесары Касымова. Воспоминания кара-киргиза Калигуллы Алибекова о последних днях Кенесары, ред. Е.Д. Поливанов, Х.Д. Досмухамедов, Ташкент 1923.

Туркестанский альбом по распоряжению туркестанского генерал-губернатора генерал-адъютанта К. П. фон Кауфмана I-го, т. 1-6, сост. А.Л. Кун, М.И. Бродовский, М.А. Терентьев, Санкт-Петербург 1871-1872.

Чернов И.В., Записки генерал-майора Ивана Васильевича Чернова. Труды Оренбургской ученой архивной комиссии, вып. XVIII, Оренбург 1907.

Әрхамқызы М., Ұлы Абайға адалдық (Естеліктер, мақалалар, суретті шежірелер), Семей 2002.

Құнанбай К.Т., Қазақ ақыны Ибраһим Құнабай ұлғының өлңі, Санкт-Петербург 1909.